

- запобігання різноманітним конфліктам між акціонерами, керівництвом та кредиторами з приводу розподілу, використання та контролю за грошовими потоками;
- нейтралізацію негативних наслідків фінансових криз, умисних дій конкурентів, невчасних розрахунків клієнтів;
- забезпечення умов для дотримання платіжної дисципліни та проведення на регулярній основі грошових розрахунків.

Список використаних джерел:

1. Казанська Н. М., Основні джерела фінансування капітальних вкладень підприємств будівельної галузі / Н. М. Казанська, О. Ю. Нагрузова // Збірник наукових праць за підсумками міжнародної науково-практичної конференції. Інноваційний центр розвитку освіти та науки. – 2014. – С. 98–101.
2. Статистика будівельної галузі//Державна служба статистики – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Юденко М. М. Вплив трансакційних витрат за ефективність будівельних організацій / М. М. Юденко, Є. А. Юденко // Вісник факультету управління. – 2017. – №2. – С. 67–75.
4. Першина Т. А. Підвищення енергоефективності діяльності підприємств будівельного комплексу / Т. А. Першина // Збірник наукових праць Sworld. – 2017. – Т. 20. – № 4. – С. 78–82.
5. Стаднікова Т. А. Фактори невизначеності у будівельній галузі: класифікація та аналіз їх впливу на будівельні проекти / Т. А. Стаднікова // Сучасна економіка: проблеми та рішення. – 2014. – №3 (51). – З. 76-86.
6. Гончаренко О. А. Екологія та технологічні процеси у будівництві / О. А. Гончаренко, Н. І. Гусєв, М. В. Кочеткова // Сучасні наукові дослідження та інновації. – 2014. – № 9-1 (41). – З. 70–72.
7. Лукманова І. Г. Концептуально-методологічний підхід до створення комплексної системи забезпечення якості, екологічності та безпеки у будівництві / І. Г. Лукманова // Промислове та цивільне будівництво. – 2014. – № 4. – С. 29–33.
8. Рябова Н. В. Фінансова безпека організацій: теорія, методологія, практика / Н. В. Рябова. – М. : Креативна економіка, 2014. – 175 с.

АНАЛІЗ ПРІОРИТЕТІВ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ НА ПЕРІОД ДО 2025 РОКУ

Бірюков О. О. канд. техн. наук, Губін О. М. студент спеціальності «Економіка підприємства», Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

У серпні 2021 року Рішенням ради національної безпеки та оборони України, а також наказом Президента України була прийнята Стратегія економічної безпеки до 2025 року [1]. Актуальність розробки даного документу пояснюється необхідністю запровадження прозорої системи постійного моніторингу економічної стійкості та оцінки конкурентоспроможності економіки держави на основі відповідних індикаторів економічної безпеки.

Аналіз змісту Стратегії показує деяку неузгодженість. З одного боку існують Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [2] на основі яких Міністерство економічного розвитку і торгівлі України розраховує двічі на рік (за півріччями) узагальнене значення інтегрального індексу економічної безпеки та 9 середньозважених субіндексів (складових економічної безпеки), на основі 127 індикаторів. З іншого боку, в Стратегії рекомендується "новий підхід", який базується на оцінці 35 індикаторів за 5-ма складовими. Просте порівняння доводить, що означені в стратегії п'ять пріоритетних напрямків – складових економічної безпеки, повністю відповідають аналогічним складовим економічної безпеки, які викладені в методичних вказівках Мінекономрозвитку (фінансова, виробнича, зовнішньоекономічна, інвестиційно-інноваційна, макроекономічна), як і 99% запропонованих індикаторів для їх оцінки. Однак слід зазначити, що в Стратегії не наводиться, методика розрахунку показників економічної безпеки, які б могли оцінити її стійкість і потенціал розвитку економіки. Також не визначені чіткі механізми та періоди моніторингу та подання щорічної звітності, лише зазначено, що наукове супроводження реалізації Стратегії здійснюють Національний інститут стратегічних досліджень, Національна академія наук України.

Таким чином, на даному етапі можна проаналізувати лише динаміку зміни основних дев'яти показників – складових економічної безпеки та її інтегрального значення, з метою визначення яких-небудь загальних закономірностей, які б могли прояснити логіку прийняття рішень Ради національної безпеки та оборони України, стосовно необхідності зменшення кількості складових економічної безпеки до п'яти показників. З цією метою будемо використовувати дані (табл. 1), які згідно повідомлення Мінекономрозвитку [3] не оприлюднюються на сайті відповідного міністерства, але можуть бути отримані шляхом запиту, відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації» або з інших офіційних джерел.

Таблиця 1 – Рівень економічної безпеки: інтегральний та за окремими складовими, %, (складено на підставі даних з [1,3])

Складові безпеки\роки	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020*
Виробнича	52	50	55	49	49	51	47	57	58	60	56	51
Демографічна	46	47	56	45	46	45	43	46	40	41	*	*
Енергетична	31	35	32	34	39	47	45	43	46	40	*	*
Зовнішньоекономічна	38	41	36	29	35	35	37	40	40	40	41	43
Інвестиційно-інноваційна	34	35	36	37	35	30	35	30	33	30	31	29
Макроекономічна	44	38	48	38	39	33	31	36	34	41	45	39
Продовольча	84	90	92	93	86	94	92	92	91	90	*	*
Соціальна	58	57	59	64	62	57	55	56	59	56	*	*
Фінансова	42	44	47	46	50	36	35	38	40	43	42	38
Інтегральна	46	47	50	47	48	45	44	48	48	49	43	41

*- дані в офіційних джерелах не знайдені

На підставі таблиці 1 побудуємо графіки за двома групами показників: перша група (рис. 1) – п'ять показників, які планується використовувати для оцінки рівня економічної безпеки до 2025 року [1]; друга група (рис. 2) – чотири показника, які в сукупності з показниками першої групи вже використовуються в існуючій методиці оцінки рівня економічної безпеки України [2], але не включені до переліку основних показників на основі яких планується проводити оцінку рівня економічної безпеки до 2025 року.

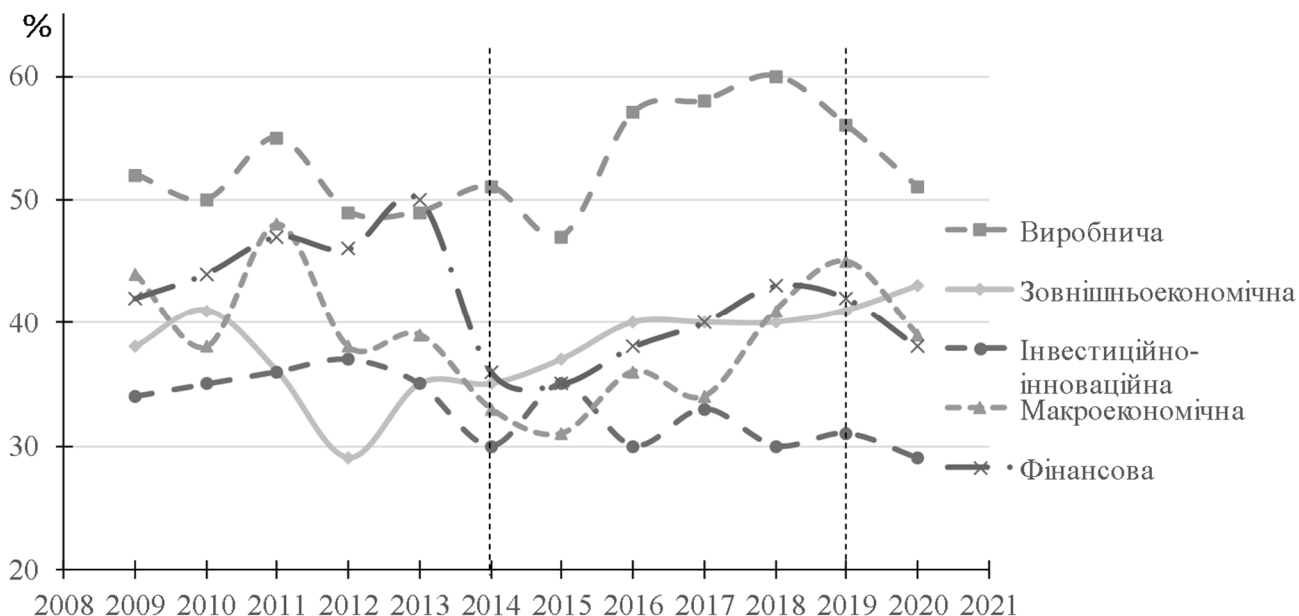

Рис. 1 – Динаміка зміни даних з 2009 по 2020 рр. по п'яти показникам (складовим економічної безпеки), які планується використовувати для оцінки рівня економічної безпеки до 2025 року

На рисунку 1 можна виділити дві зони, які пов'язані із ключовими подіями які відбувалися в світі і державі (2014 рік – початок збройного конфлікту на сході України, 2019 – початок пандемії спричиненої вірусом COVID-19). Аналіз графіків показує, що подій 2014 року найбільше вплинули на фінансову складову (у 2013 році значення даного показника 50% від оптимального рівня, а у 2015 році – 35%) та на макроекономічну складову економічної безпеки (у 2013 році – 39%, а у 2015 році – 31%). Слід зазначити, що в наступних роках, означені показники згаданих складових продемонстрували одні із найбільших темпів росту, так у 2018 та 2019 роках значення показників складали 43% та 45% відповідно. Значна динаміка росту до початку пандемії спостерігалась за складовою виробничої безпеки (2015 рік – 47%, 2018 рік – 60%, 2020 рік – 51%). Загальна тенденція до зменшення значень показника інвестиційно-інноваційної складової безпеки спостерігається протягом останніх восьми років (2012 рік – 37%, 2020 рік – 29%) і навпаки, є досить стабільна за ростом тенденція до збільшення значень показника зовнішньоекономічної безпеки, навіть в умовах пандемії (2012 рік – 29%, 2020 рік – 43%).

Стосовно значень показників другої групи (рис. 2) можна зазначити, що для більшості з них (демографічна, продовольча, соціальна складова безпеки) спостерігається загальна тенденція до зменшення їх значень (починаючи з 2012-2014 року). Найбільш динамічний спад є у демографічній складовій (2011 рік – 56% , 2018 рік – 41% від оптимального для даного показника рівня). Але до другої групи також входить показник енергетичної складової економічної безпеки, який на відміну від всіх інших показників даної групи в період 2011-2014 років мав збільшення на 15%, а в період 2014-2018 років зменшення на 7%. Нажаль, вплив пандемії викликаной вірусом COVID-19 на показники другої групи оцінити на даний момент не вдалося внаслідок відсутності відповідних даних за означеними складовими економічної безпеки в період 2019-2021 років.

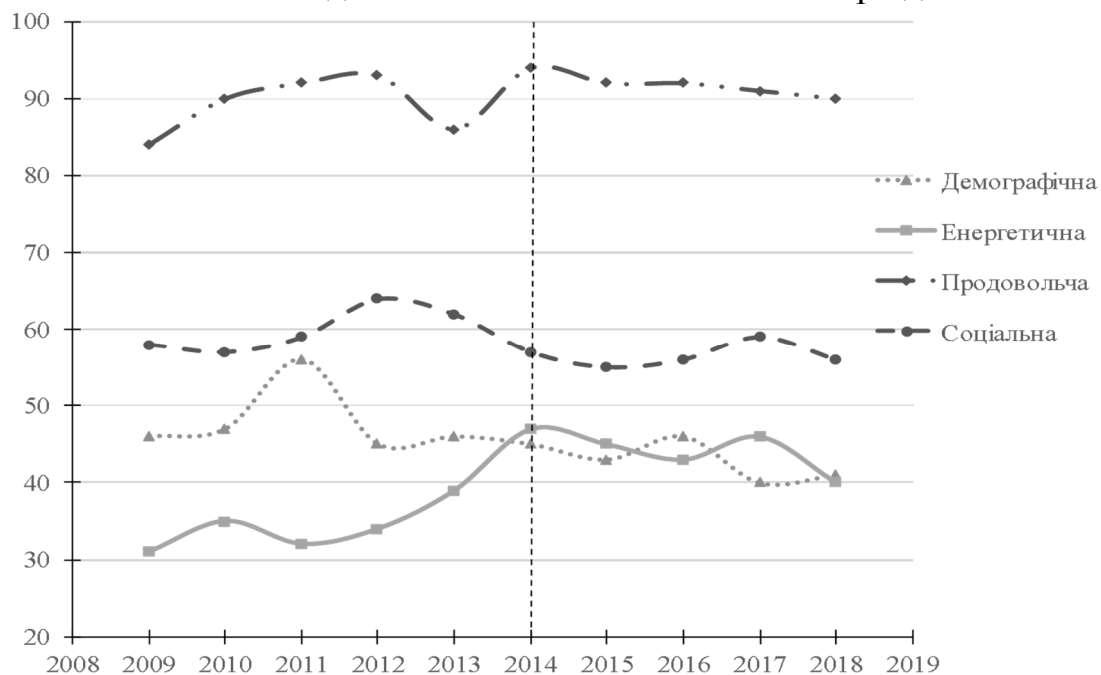

Рис. 2 – Динаміка зміни даних з 2009 по 2018 рр. по чотирьом показникам (складовим економічної безпеки), які не планується використовувати для оцінки рівня економічної безпеки до 2025 року.

Наявні данні, щодо значень інтегрального показника економічної безпеки (рис. 3), який розраховується на кінець кожного року, свідчать про значно більші темпи падіння його значень в період 2018-2020 років , ніж в період 2013-2015 років.

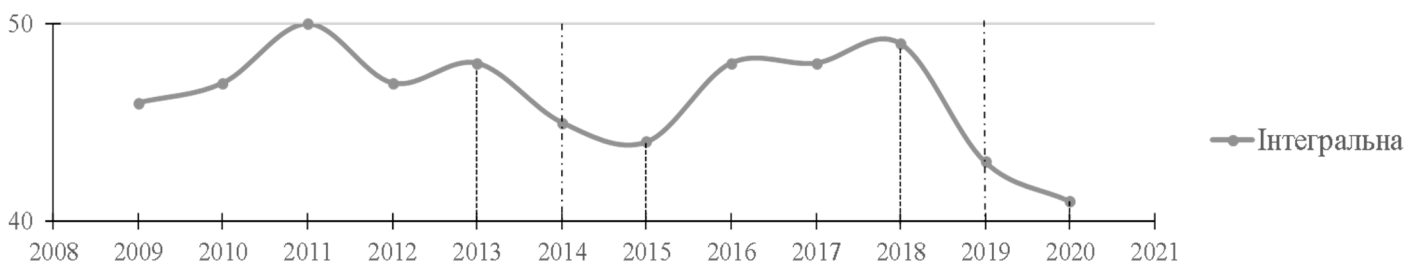

Рис. 3 – Динаміка зміни інтегрального показника економічної безпеки України

В [2] наведена формула розрахунку інтегрального показника- індикатора економічної безпеки держави та вагові коефіцієнти для кожної із дев'яти складових (агрегованих показників-субіндексів) по сферам-пріоритетним напрямкам економічної безпеки. Це дає можливість визначити сумарний вклад другої групи показників в формування інтегрального показника в 2019-2020 роках. Також є можливість порівняти вклад кожної із двох груп показників в інтегральне значення в періоди 2013-2015 та 2018-2021 років. Прості математичні розрахунки показують, що сума вагових коефіцієнтів для першої групи показників складає 0,592 а для другої – 0,408, при цьому вклад показників другої групи у інтегральний показник в період 2013-2015 років складавав від 40,5% до 35,4% із загальною тенденцією зменшення впливу, а в період 2018-2021 років, навпаки спостерігається зворотна тенденція - збільшення впливу показників від 40,4% до 42% від загального значення. Це говорить про зростаючу роль показників другої групи в оцінці рівня економічної безпеки під час пандемії. Тому не досить зрозуміло той факт, що означена група показників не включена до основних пріоритетів економічної безпеки на період до 2025 року, бо в середньостроковій перспективі, загрози пов'язані з пандемією та їх вплив на безпеку будуть ще актуальними. З іншого боку, у 2020 році три із п'яти показників першої групи знаходяться в зоні від небезпечного до критичного рівня значень та мають динамічну тенденцію до зменшення (погіршення стану), а два показника – в зоні незадовільного рівня. В той час як три із чотирьох показників другої групи у 2018 році знаходилися в зоні незадовільного рівня (але два з них у 2020 році скоріш за все знизилися до зони критичного рівня) і ще один в зоні вище незадовільного рівня. Можливо саме цей факт вплинув на вибір пріоритетів економічної безпеки. Більш детальне дослідження означеного питання плануються на рівні аналізу індикаторів та методик розрахунку.

Список використаних джерел:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року "Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року": Указ Президента України від 11.08.2021 р. №347/2021 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text>
2. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України № 1277 від 29.10.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=Metodichni_Rekomendatsii
3. Рівень економічної безпеки. Запит від 19.04.2019 р. до Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://https://dostup.pravda.com.ua/request/rivien_iekonomichnoyi_biezpieki#incoming-116625